

Hi hagué també l'ús de *panat* com a mot verbal: d'on *panada* 'llobada de llaurar' i *empanar* 'esclafar' (*DECat.* vi, 221-20). D'aquí el NL compost *Coll-ses-panadisses*, te. La Vola (entre Torelló i el Ripollès, 1953, xiii, 24); formació semblant a *corredisses* o *lle-vadís*.

Com ja he anticipat, *PANDUS*, com orònim, es repètia en el domini aragonès-castellà i gallego-port.: *Pano* en alguns parlars de l'alt Aragó, a la toponímia dels quals s'estenia la reducció de -ND- a *n*; més enllà ja *Pando*: Mz.Pi. *Oríg.* 300-301; a Astúries, compost amb ALTUS (> *oto*): *Pandoto* (ib., p. 114); i altres compostos que n'aplega Piel: *Pancorvo*, *Pand-erreices*, *Pamporquero* etc. (*Festschr. Adolf Bach*, Hdb. 1855).

Pandoto tingué un eco en terra catalana, amb ultracorrecció de *au* com *ò* per la consciència que el mossàrab conservava el diftong ll. AU, canviat en *ò* pel català estricta: d'aquí *El Pandot*: altre nom del Collet del *Pandot* o del Mas del *P.*, entre Riudecanyès i Escornalbou (Iglésias-Santasus., *Guiés* II, 130).

En la zona ribagorçana fronterera cat.-arag., quedà en el dim. Paniello, poblet agregat a Llaguarres, que (amb nom de *Panyello*), tenia 12 focs segons el fogatge de 1495.

Un altre derivat important fou l'adjectival *PANDARE*, d'on ve el cat.dial. *panar*, que amb el sentit de 'ves-sant de muntanya' té gran extensió a l'alta Ribagorça, i des del Pont de Suert fins a Bielsa: com es detalla, en el *DECat.* vii, 219-a32-60 ss. D'aquí també *pândaros* (potser amb reculada d'accent segons normes de l'àrab vulgar), *panderones* dels grans pendents de Sierra Nevada (*DECat.* vii, 220a37). I a Andalusia, més al Nord de la Sierra de *Parapanda* (1602 alt), 32 k. a l'ONO. de Granada, i 17 al S. d'Alcalà la Real (Jaén), que deu resultar d'assimilació vocàlica en *pera-panda* PETRA PANDA 'roca convexa': car és «ancha y espaciosa en su cumbre, que más bien presenta un llano apenas convexo; desde las raíces hasta los puntos culminantes, aparece el peñón desnudo de toda vegetación» (Madoz, s. v.). En el Madoz com-
40 to de més, uns 45 noms en *Pand-*: la majoria a Astúries, bastants a Galícia i alguns a Santander i altres provs. cast. del Nord.

¹ Nom deformat com *Pinell de Brai* en la nomencl. oficial, basada en una falta de lectura, dels enginyers cadastrals estrangers al país; conservat, però, encara en forma correcta per l'antiquíssim mas *Lo Broç*, nom que hi ha romàs viu, en una vall dependent d'El Pinell. Excurs toponímic que aprofito per recordar que *Serra de Cavalls* (l'altra meitat de l'èpic camp de batalla), ve també d'una forma mossàrab, *kabājos* CAPÍTULOS 'caparrons': al·lusiú als turons que allí encara continuen en continus alts i baixos. (V. aquest article).

LA PANADELLA

Poblat de cases escampades, entre Segarra i l'Anoia agre. al mun. de Montmaneu, vora la gran carretera de Bna. a Lleida, en el punt on es passa dels aiguavessos del Llobregat als del Segre, prop de St. Guim de la Plana.

Encara que sigui població de ben poca importància en habitants i en riquesa agrícola, d'escassa jerarquia civil i religiosa, ha estat sempre ben coneguda, per la posició en un punt vertebral del centre del Principat: on el viatger fa parada de repòs, i on les hèsties, els passatgers i el vehicle reprenen alè i forces per a la segona meitat del viatge: L'Hostal de *La Panadella* té vasta reputació.

PRON.: se sent *ləpənədəjə*, però molts són també els qui diuen *ləpalədəjə*. tinc nota d'això, oït a un comerciant de l'alta Ribagorça, que sovint hi passa, 1976; i d'altres ho recordo així mateix, o bé: *pəredəjə*, 20 1958, i fins *ləprədəjə*.

MENCIONS ANT. 1276: *La Paladela* (doc. p.p. Soldevila, *Pere El Gran* III, 276); 1277: «--- militibus de Montmaneu et de *sa Paladella*» (id. ib. I, 2^a. part, 94); 1315: *Ça Paladella* (*CoDoACA* XII, 250); 1359: *La Paladella* (*CoDoACA* XII, 48); 1370: «cediran la casa del Temple al rey, a canvi dels llocs de Montmeneu y *Paladella*» (MiretS., *Templ.* p. 408).

ETIM. Diminutiu de *La Pelada*, nom ben conforme a la naturalesa dels llocs com ha pogut observar tothom que hagi fet aquell trajecte: en aquell trencall de la gran carena central del país, les ventades redueixen la vegetació, encara més que en els caients a un costat i altre, també escassament boscats. La -l- originària, dissimilada en -n- en la var. més general, o bé en -r- en l'altra forma vulgar, nou testimoni d'una dissimilació; però les moltes mencions medievals conserven totes la -l- originària. L'ús amb article es veu així natural; el fet de ser un lloc on hom fa «pa-i-beure», facilitava també el canvi de *pal-* en *pan-*.

No ens queda, doncs, cap escrúpol a descartar altres especulacions, fetes ja, o possibles. Res a veure amb el nom de planta *paradella* suggerit en el *DECat.* v, 81a2-14, però sense base semàntica i desmentit per la -l- de les cites; *pe* ² i *pa* ² es confongueren molt aviat en català oriental: ben abans del S. XII, en què apareix amb *a* en la doc^o, majorment en aquest context amb -l- davant -a-, -é. No ens desvii tampoc la vaga coincidència amb un NL *Patalecchia* de Toscana, que bé pot ser derivat de *palo* (així, Pieri, *Top. Arno*, 245) en un sentit com 'palissada' o 'palatís' (i metàtesi), que no tindriem fonament (topogràfic ni altres), per imaginar en el nostre (al capdavant també allí fóra possible una explicació menys rebuscada a base de *pelata*, com